

LIJST 8

Verkiezingsprogramma
Provinciale Staten 2023-2027

*Hart voor
alle zeeuwen.
Ruimte voor elkaar*

ChristenUnie

Zeeland

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Onze kernwaarden.....	5
1.2 Resultaten.....	6
1.3 Speerpunten	6
2. Energie en Regionale Energie Strategie (RES).....	7
2.1 Gebouwde omgeving	7
2.2 Mobiliteit.....	8
2.3 Het opwekken van energie	10
2.4 Industrie en MKB.....	12
2.5 Lokaal draagvlak	13
3. Water en ruimte	14
3.1 Zeespiegelstijging	15
3.2 Klimaatadaptatie.....	15
3.3 Zoet water	16
3.4 Drinkwater	16
3.5 Waterkwaliteit	17
3.6 PFAS en ontwikkeling Westerschelde.....	17
3.7 Omgevingswet	18
3.8 Gebieden met bijzondere status.....	18
4. Wonen	20
4.1 Versnelling woningbouw.....	20
4.2 Doorstroming	21
4.3 Inbreiding	21
5. Natuur	22
5.1 Natuurlijke verbindingen	22
5.2 Bossenstrategie.....	22
5.3 Zeegroenten en schelpdieren oogsten	23
5.4 Fauna-, predatie- en exotenbeheer	23
6. Landbouw en Visserij	24

6.1 Perspectief voor (jonge) boeren.....	24
6.2 Toekomstbestendige landbouw	25
6.3 Visserij.....	25
7. Bereikbaarheid	26
7.1. Bereikbaarheid verbindt.....	26
7.2. Openbaar vervoer	28
7.3. Privévervoer	29
7.4. Duurzaam bereikbaar	29
8. Stikstof.....	30
8.1 Stikstof en reductie.....	30
8.2 Stikstofruimte creëren.....	31
9 Economie	33
9.1. Economie van het samen	33
9.2 Innovatie	34
9.3 Circulaire economie	34
9.4 Digitale Economie.....	35
9.5 Bedrijventerreinen en binnensteden	36
10 Landschap en erfgoed	37
10.1 Cultuur en erfgoed.....	37
10.2 Landschap.....	38
10.3. Kunst en cultuur	39
11. Gezondheid en welzijn	40
11.1 Regionale gezondheidszorg & participatie	40
11.2 Sport & vrijetijdsbeoefening.....	41
11.3 Geluid, lucht- & waterkwaliteit	42
12 Bestuur en financiën	44
12.1 Verschillende overheidslagen, één missie.....	44
12.2 Taakopvatting	44
12.3 Bestuursstijl	45
12.4. Financiën	47

1. Inleiding

Zeeland is niet alleen een prachtige provincie; het is ook de plaats waar wij wonen, die deel is van onze identiteit en die we liefhebben. De enorme variëteit aan landschappen, hun weidsheid, de kleinschaligheid en sterke identiteiten van de verschillende eilanden/regio's, een rijke en vaak zichtbare geschiedenis en de dynamiek van water en land zijn maar een paar voorbeelden van zaken die Zeeland uniek en de moeite waard maken.

We zijn hier niet voor eeuwig, maar hebben dit stukje van de wereld in bruikleen. We zien dat als een geschenk, maar ook als een opdracht¹ om er goed mee om te gaan en het goed door te geven aan nieuwe generaties.

1.1 Onze kernwaarden

Politiek gaat over keuzes maken. Daarbij is duidelijk dat niet alles kan. De ChristenUnie is een partij die daarover in dit programma eerlijk en transparant wil zijn. Bij het maken van keuzes laten wij ons als christelijke partij inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft. Daarom geloven wij dat christelijke uitgangspunten in de politiek relevant zijn voor Zeeland.

De samenleving is niet maakbaar. De zonde en het kwaad zijn een in de wereld en in onszelf aanwezige realiteit; de hemel op aarde zullen we dus niet realiseren.² Maar de overheid is volgens de ChristenUnie wel door God gegeven³ om recht te doen, en de vrijheid en vrede te beschermen. Zij waakt over de ordening van de samenleving en het gemeenschappelijk belang. De overheid neemt daarbij de verantwoordelijkheid van andere maatschappelijke verbanden niet over, maar beschermt hun ruimte om hun verantwoordelijkheid te nemen.⁴

Wij stellen dus niet overheid of markt, maar de samenleving centraal. Als mensen zijn we geplaatst in verhouding tot elkaar. Vanaf onze geboorte tot ons levenseinde leven we in afhankelijkheid van anderen. We kunnen slechts bestaan en voortbestaan met elkaar. We komen tot bloei, niet in lege autonomie, maar in ons samenleven.⁵

Onze waarden moeten niet alleen herkend worden in woorden, maar ook in onze houding en in ons handelen. De ChristenUnie wil zich ook daarin laten leiden door wat de Heer van mensen vraagt: 'niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God'⁶. Daar hoort een houding bij die beoogt altijd de ander te verhogen en die genade kent. Trouw zijn betekent ook dat bestuurders en volksvertegenwoordigers integer en betrouwbaar moeten zijn. Nederigheid betekent ook het goede zoeken, desnoods met een inzet van vallen en opstaan.

De ChristenUnie werkt vanuit het besef dat de christelijke boodschap altijd groter is dan zichzelf. Christus is groter dan de onvolmaakte woorden en daden van mensen.⁷ Nooit laat Hij zich opsluiten in een systeem of cultuur, in een partij of programma.⁸ De volmaakte vrede en recht zullen er pas zijn bij Zijn wederkomst.

-
- 1 Genesis 1:27-28
 - 2 Aurelius Augustinus, de stad Gods (426)
 - 3 Heidelbergse Catechismus (1563), zondag 2
 - 4 Rerum Novarum (1891), Quadragesimo Anno (1931), Pacem in terris (1963)
 - 5 1 Korinthe 12:12-30
 - 6 Micha 6:8
 - 7 Jesaja 55:8-9
 - 8 Verklaring van Lausanne (1974) art. 10

1.2 Resultaten

Als burgers van Zeeland hebben we onder andere via de politiek de mogelijkheid om invulling aan onze waarden te geven. De ChristenUnie is blij met en dankbaar voor de resultaten die we de afgelopen jaren hebben geboekt. Enkele voorbeelden daarvan:

- De Tweede Kamer heeft besloten om de tolheffing voor de Westerscheldetunnel af te schaffen. Dat was mede mogelijk dankzij samenwerking van de Zeeuwse en Tweede Kamerfractie van de ChristenUnie.
- Op voorstel van de ChristenUnie garandeert de Provincie dat OV-verbindingen niet verder versralen, ook bij het wegvallen van coronasteun van het Rijk.
- Het Zeeuwse huisvestingsbeleid is niet langer gericht op krimp of waardeversteviging, maar op flinke groei van het aantal woningen; zo krijgen starters en nieuw vestigende Zeeuwen een plek om te wonen.
- De Provincie maakt structureel middelen vrij om 60% van de provinciale bermen ecologisch te beheren en zet Rijksgelden voor natuurherstel in voor natuurinclusieve landbouw, waarbij een goed verdienmodel voor de boer en het aanpakken van de stikstofproblematiek zijn gegarandeerd.

Meer resultaten zijn te vinden via: www.zeeland.christenunie.nl/resultaten

1.3 Speerpunten

De Provincie is een overheid die de komende jaren een belangrijke rol heeft. De belangrijkste uitdagingen die wij zien voor de Provincie en waaraan wij prioriteit willen geven in de komende jaren, zijn:

- Serieuze stappen zetten naar een rechtvaardige omgang met de schepping.
- Zorgen voor betaalbare en goede huisvesting voor alle Zeeuwen.
- Zeeland bereikbaar houden.
- Meer sport educatie met aandacht voor onze Zeeuwse sporten.

2. Energie en Regionale Energie Strategie (RES)

We willen er naartoe dat we niet meer afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen. Investeren in groene duurzame stroomvoorzieningen zoals wind- en zonne-energie is noodzakelijk om klimaatverandering tegen te gaan. Deze energietransitie brengt veel investeringskosten met zich mee. Maar af- en uitstel leidt op termijn ook tot kostbare of onherstelbare schade.

Een andere reden om te investeren in duurzame energie is dat de invoer van energie uit het buitenland vanuit financiële en geopolitieke overwegingen een steeds knellender afhankelijkheid oplevert. Met name lage inkomens in de sociale woningbouw zijn hiervan de dupe. Vanuit die kwetsbaarheid heeft de Provincie de taak om alle inwoners binnen een evenwichtig speelveld te laten deelnemen aan de energietransitie, zodat de economische ongelijkheid niet toeneemt.

In de Zeeuwse Regionale Energie Strategie (RES) hebben we vastgesteld dat de CO2 uitstoot in 2045 met 95% verminderd moet zijn t.o.v. 1990. De Zeeuwse overheden zijn verantwoordelijk voor de gebouwde omgeving, mobiliteit en elektriciteit. De industrie en landbouw vallen onder de regie van landelijke klimaattafels; desondanks is het belangrijk dat de landelijke en regionale energieontwikkelingen op elkaar afgestemd zijn.

2.1 Gebouwde omgeving

Via Bureau Overmorgen hebben alle gemeenten in Zeeland een warmtevisie opgesteld. Uit deze warmtevisies blijkt dat er grote kansen bestaan voor een **restwarmte-net** in de Kanaalzone alsook in Vlissingen-Oost. Helaas gelden deze kansen niet voor geheel Zeeland. In het uitvoeringsprogramma van de RES richt men zich vooral op het besparen van energie; dit sluit geheel aan bij de opvatting van de ChristenUnie om de **energievraag terug te dringen**. De beste energie is immers bespaarde energie.

De ambitie om onze gebouwde omgeving van het gasnet te krijgen, vraagt naast isoleren en alternatieve warmtebronnen ook om bekwame arbeidskrachten die deze transitie vorm kunnen geven. Als ChristenUnie onderschrijven wij het belang van een Klimaat Kennis Instituut. Een instituut waarbinnen mensen opgeleid worden met kennis om de maatregelen uit te voeren. Dit instituut verdient structurele aandacht om de doelen in 2045 te kunnen behalen. Maar ook duurzame installateurs, technici en ,bouwers met kennis van duurzaamheid en isolatie zijn nodig.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
In de bestaande bouw zetten we in op een ambitieuze warmtetransitie. Regionale warmtenetten worden toekomstbestendig ontwikkeld: ze mogen minimale CO2 uitstoot veroorzaken.	We bevorderen een beter isolatie van meer woningen en volgen het Nationaal Isolatie Programma. We geven een vervolg aan haalbaarheidsstudies voor (rest-) warmtenetten en alternatieve warmtebronnen. Er komen meer middelen beschikbaar voor de subsidie Provinciale Impuls Wonen; verduurzamen bestaande woningen i.p.v. onttrekking vastgoed.
De overwinst en extra dividend uit opwekking van kernenergie en verkoop PZEM inzetten voor de verduurzaming van de (sociale) woningvoorraad.	Oprichting van een fonds voor de realisatie van alternatieve warmtebronnen zoals warmtenetten met restwarmte van de grote industrie. Oprichting van een fonds waaruit huizen in de sociale sector geheel of gedeeltelijk worden verduurzaamd. Ontwikkeling van een subsidieregeling voor collectieve initiatieven (isolatie van blok-woningen).
Sterk inzetten op de oprichting van het Klimaat Kennis Instituut wat een structurele bijdrage moet leveren aan het bereiken van de gestelde doelen.	Betrokken onderwijsinstellingen dringend aansporen om het kennisinstituut spoedig te realiseren vanuit de intentie om te komen tot een duurzame samenwerking. In gezamenlijkheid met betrokken onderwijsinstellingen zoeken naar structurele middelen voor de continuïteit van het instituut zodat het instituut ook na de gestelde subsidietermijn levensvatbaar is.
De Provincie geeft zelf het goede voorbeeld in het reduceren van de CO2 uitstoot, door:	De eigen kantoorgebouwen, waar praktisch mogelijk, uiterlijk in 2030 klimaatneutraal te hebben.

2.2 Mobiliteit

Mobiliteit is belangrijk in Zeeland. Het is de schakel tussen wonen, werken en vrije tijd. We zijn een dunbevolkte regio waar stad en dorp relatief ver uit elkaar liggen. De auto is bij veel Zeeuwen en toeristen dan ook een noodzakelijk vervoermiddel. Daarnaast zijn er grote industriële complexen waarvoor een groot aantal transportbewegingen over weg, spoor en water cruciaal zijn.

Het succesvol verminderen van de CO2-uitstoot van de mobiliteitssector vereist een aanpak van de totale mobiliteit. In de Zeeuwse RES wordt onderscheid gemaakt tussen personenmobiliteit, logistiek, duurzame spoor-, grond-, water- en wegenbouwprojecten (DGGW), het OV en de duurzame energiedragers. Al deze vormen van mobiliteit vragen om een goede laad- en/of tankinfra.

Als ChristenUnie onderschrijven we het belang om navolging te geven aan het uitvoeringsprogramma van de RES. Een aantal belangrijke punten lichten we eruit:

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Personenmobiliteit: stimuleer vervoer dat gebruik maakt van hernieuwbare brandstoffen.	Realiseren van een E-Mobility Park en zorgen voor toename van het aantal platforms voor deelauto's. Met als doel 2.000 deelauto's in 2030. Aanleggen van fietssnelwegen tussen Goes, resp. Middelburg en het havengebied in Vlissingen-Oost en tussen Terneuzen en Zelzate. Het stimuleren van de fiets als alternatief voor de auto bij zakelijke kilometers. Verminderen particuliere autokilometers door het aanbieden van 'Mobility-as-a-Service' en het verbeteren van het OV-aanbod.
Goederenmobiliteit	Uitvoering pilot zero-emissie eilanddistributie. Meer walstroom, ook voor Zeegaande schepen.
De Provincie geeft zelf het goede voorbeeld.	Nieuwe provinciale infrastructuur wordt waar mogelijk klimaatneutraal aangelegd. Het gehele eigen wagenpark is elektrisch. We kopen duurzaam in.
Openbaar Vervoer (OV): terugdringen van fossiele brandstoffen	Vervoersmiddelen die de Provincie inzet voor openbaar vervoer, zijn met de ingang van de nieuwe OV-concessie in 2024 waar mogelijk emissieloos.
Duurzame energiedragers: de ontwikkeling van waterstof dient een dusdanige toepassing te krijgen dat het rendement daarvan in evenwicht staat met de productie. Toepassingen van waterstof die de grootste reductie in CO2 uitstoot brengen krijgen voorrang.	De inzet van waterstof onderzoeken voor vrachtvervoer over de weg en zorgen voor de benodigde infrastructuur.
Het tekort aan elektrische laadinfrastructuur mag geen beperkende factor zijn voor de overgang naar elektrisch aangedreven voertuigen.	Roadmap openbare elektrische (snel)laadinfrastructuur personenauto's, inclusief goed aanbod toeristische sector. Realisatie elektrische laadinfrastructuur voor wegtransport. Realisatie alternatieve tankinfrastructuur voor binnenvaart en zeeschepen.

2.3 Het opwekken van energie

Het opwekken van energie kan het best plaatsvinden daar waar het ook 'verbruikt' wordt. De ChristenUnie stimuleert dan ook zonnepanelen op daken of aan gevels van woningen/bedrijven. Zelf energie opwekken levert direct winst voor het klimaat en bespaart geld. Tevens is 'Zon op dak of gevel' het ultieme voorbeeld van meervoudig ruimtegebruik.

Helaas redden we de doelstellingen van 2045/2050 niet met alleen energie afkomstig van daken of gevels. Ook het opwekken van energie uit alternatieve energiebronnen blijft van belang om deze doelstellingen te behalen. Daarvoor nemen we als uitgangspunt dat het opwekken van duurzame energie gepaard dient te gaan met een duurzame inpassing in het landschap. Het opwekken van energie mag in principe de voedselproductie niet negatief beïnvloeden, waarbij de ChristenUnie de zonneladder en dubbel ruimtegebruik als uitgangspositie gebruikt.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Inzetten op een brede mix van mogelijkheden voor het opwekken van energie. Bijvoorbeeld met wind- en zonneparken op land, die passen in het landschap. De Provincie speelt een actieve rol in de realisatie en versnelling van windenergie op land. De Provincie communiceert actief met initiatiefnemers.</p>	<p>Aanscherpen van beleid t.b.v. zonnepanelen op gebouwen, industrie, 'wachtgebieden', 'pauzelandenschappen' en verweesde gronden. Als uitgangspunt hanteren we de zonneladder en stimuleren we dubbel ruimtegebruik. Het stimuleren dat gronden zoals parkeerterreinen, waterzuiveringsinstallaties en ruimte langs infrastructuur die daarvoor geschikt zijn, zo veel mogelijk gebruikt worden voor de opwekking van (zonne-)energie. De Provincie Zeeland geeft zelf het voorbeeld en voert een brede verkenning uit naar haar eigen vastgoed en gronden waar het mogelijk is om duurzame energie op te wekken. Zij nodigt derden uit om daar waar wenselijk projecten te realiseren (denk aan oude stortplaatsen, kabelstroken, dak van Sluiskiltunnel e.d.).</p> <p>Bij de inpassing van windmolens en de aanleg van zonneweides is er een goede balans tussen economische argumenten en de netcapaciteit, en de kwaliteiten van het landschap. Zorgvuldige inpassing en concentratie van locaties zijn het uitgangspunt.</p> <p>Stimuleren dat gemeenten gezamenlijk plannen ontwikkelen voor regionale opgaven en de realisatie van de doelstellingen borgen. Indien nodig neemt Provincie Zeeland zelf de regie in de ruimtelijke inpassing energie-opwekking en haalt de gedelegeerde bevoegdheid aan gemeenten terug naar de Provincie.</p>
<p>Maximale inzet op duurzame energie en energieproductie in de Zeeuwse regio.</p>	<p>We zetten actief in op een Zeeuwse lobby voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ een tweede kerncentrale in Zeeland te realiseren, waarbij daarvoor de randvoorwaarden zoals bijvoorbeeld stralingsrisico en opslag van radioactief afval goed zijn geregeld; ○ energie afkomstig van wind op zee te stimuleren in Zeeland.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De Provincie committeert zich aan de uitvoeringsagenda van de RES en zet zich in het bijzonder in voor de opgave om (duurzame) energie op te wekken. en de doelstellingen van 2045/2050 te behalen. Zij heeft hiervoor in het bijzonder aandacht voor knelpunten in het energienet, (duurzame) energieopslag en nieuwe vormen van duurzame energie.</p>	<p>In gesprek met betrokken partijen over de invulling van de energietransitie na 2030.</p> <p>Een plan van aanpak voor het creëren van opslagmogelijkheden voor (niet-fossiele) energie, zodat we deze energie veel efficiënter gaan gebruiken.</p> <p>Knelpunten in het energienet moeten we voor zijn door intensief in te spelen op verzwaring van het netwerk (zodat ook het opwekken van duurzame energie niet hoeft te wachten).</p> <p>Stimulering van onderzoek voor het opwekken van nieuwe vormen van duurzame energie zoals golfenergie, windaandrijving voor schepen, getijdencentrales, vermenging van zoet en zout water.</p>

2.4 Industrie en MKB

Het is belangrijk dat de landelijke en regionale energieontwikkelingen op elkaar zijn afgestemd. Hoewel de industrie en landbouw aan landelijke tafels worden behandeld bestaan er grote regionale belangen. Als ChristenUnie zijn we ervan doordrongen dat ook deze regionale belangen aandacht vragen van de regionale overheden om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren.

De uitstoot van broeikasgassen veroorzaakt door de landbouw, zullen we in hoofdstuk 6 behandelen. De uitstoot in het algemeen en de uitstoot van scheepvaart in relatie tot gezondheid en het milieu komt aan de orde in hoofdstuk 11. We beperken ons hier tot de uitstoot van broeikasgassen in de industrie en het MKB.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Maximale reductie van broeikasgassen binnen de industrie en het MKB.	De inspanningen bevorderen van Smart Delta Resources (SDR) om ondernemingen onderling hun energiebehoefte en grondstoffenstromen op elkaar af te laten stemmen. De realisatie bevorderen van CCS (Carbon Capture Storage) en bedrijven stimuleren nu al te zoeken naar hergebruik van CO ₂ – CCR (Carbon Capture Reuse). Ervoor zorgen dat Provinciale fondsen voor energie en innovatie toegankelijk zijn (bijvoorbeeld door een lage rente) zodat projecten gerealiseerd kunnen worden die niet met behulp van commerciële geldverstrekkers van de grond komen. Actief de initiatieven voor de productie van groene waterstof ondersteunen.
Provincie Zeeland geeft zelf het goede voorbeeld door ervoor te zorgen dat de hele provinciale organisatie klimaatneutraal is in 2040.	Een actieplan ontwikkelen om dit doel te bereiken en in te steken op een circulair en CO ₂ -arm inkoopbeleid. Nieuwe provinciale infrastructuur klimaatneutraal aaleggen.

2.5 Lokaal draagvlak

Bij het lokaal opwekken van energie vindt de ChristenUnie dat de Provincie maximaal moet inzetten op het realiseren van zoveel mogelijk draagvlak. De Provincie communiceert daarom dat de energie-transitie noodzakelijk is, veel ruimtelijke impact zal hebben en moeilijke keuzes vergt. En ook dat veranderingen in het landschap ten gevolge van het opwekken van duurzame energie onvermijdelijk zijn. De Provincie stimuleert het gesprek binnen het traject van de huidige RES en de opvolgers daarvan, vanuit haar ondersteunende, faciliterende en kader stellende rol. Ook op de langere termijn blijft de Provincie communiceren over beleid en acties.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De Zeeuwse bevolking wordt intensief betrokken bij en geïnformeerd over de energietransitie.	De Zeeuwse bevolking wordt op een transparante wijze (d.m.v. diverse communicatiekanalen) meegenomen in de Zeeuwse energie opgave. Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> o de opgave per regio, en de reeds behaalde doelen. o de te verwachten plannen, alsook het verwachte effect van de plannen. o de opgave en resultaten van de industrie. Via een rondtrekkende pop-up store informeren we de inwoners over de Zeeuwse opgave. Daarnaast geven we energietips en -acties die inwoners persoonlijk kunnen uitvoeren.
Omwonenden worden nauw betrokken bij plannen voor windenergie, zij krijgen inspraak en kunnen meeprofiteren van de voordelen. Mede-eigenaarschap zorgt voor een eerlijker verdeling van de lusten en lasten.	Het initiatief nemen in samenwerking met gemeenten, coöperaties, initiatiefnemers en buurtschappen voor de ontwikkeling van participatiemodellen waarmee we de realisatie van duurzame energieprojecten kunnen bevorderen. Bijdragen aan de professionalisering van lokale energiecoöperaties, bijvoorbeeld door het subsidiëren van gezamenlijke regionale of provinciale backoffices en de uitwisseling van best practices. Om bovenstaande te realiseren moet een participatieplan uitgewerkt worden.
Naast regionaal draagvlak intensief inzetten op het creëren van (inter-)nationaal draagvlak om aanspraak te maken op subsidies die de transitie kunnen versnellen.	Zoeken naar grensoverschrijdende kansen die passen in Europese programma's als het Just Transition Fund.

3. Water en ruimte

Op het gebied van water en ruimte lopen we tegen onze grenzen aan, of beter gezegd: we hebben grenzen overschreden. Dat wordt zichtbaar in de gevolgen van onze omgang met de schepping en ruimtelijke regelgeving die te ingewikkeld is geworden. We hebben samen moeite om overzicht te krijgen en het weer behapbaar te maken. Dat is wel nodig, want we moeten op een klein stukje ruimte heel veel doen, waarvoor (meer) ruimte nodig is. De ChristenUnie wil terug naar de menselijke maat en doet daartoe in dit hoofdstuk een aantal voorstellen.

3.1 Zeespiegelstijging

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Zeespiegelstijging vraagt om het nu al doordenken van eventuele scenario's.</p>	<p>Actief meedenken over de toekomst van de Oosterscheldekering. De Provincie ontwikkelt tussen 2023 en '26 een visie op waaraan een eventuele vervanging wat haar betreft moet voldoen.</p> <p>Terugtrekking van Nederland richting het oosten is voor de lange termijn een scenario waar helaas serieus over nagedacht wordt. Voor de ChristenUnie is dit geen optie en moet juist het eventueel zeewaarts ontwikkelen van de kustlijn het uitgangspunt zijn. Initiatieven voor het ontwikkelen van scenario's hiervoor moeten vanuit Provincie Zeeland ondersteund worden vanuit een positieve grondhouding.</p> <p>Periodiek evalueren van het provinciale beleid t.o.v. de actuele ontwikkeling van de zeespiegelstijging.</p>

3.2 Klimaatadaptatie

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Het klimaat verandert en dat betekent dat Zeeland zich daarop moet voorbereiden en aanpassen. Waterberging en het tegengaan van hittestress zullen in de toekomst steeds belangrijker worden.</p>	<p>De Provincie stelt een plan op waarbij in 2050 een nader te bepalen percentage van ieder bedrijventerrein moet bestaan uit bomen en struiken. Het plan kent tussentijdse doelen in 2030 en 2040.</p> <p>Iedere woonbuurt in Zeeland wordt in 2040 voor 30% bedekt door (de krans van) bomen.</p> <p>Het stimuleren van klimaatbestendig bouwen. Bij het kiezen van nieuwe locaties rekening houden met de waterhuishouding in dat gebied (teveel of te weinig water). Afvoer van hemelwater en afvalwater wordt gescheiden.</p> <p>Subsidies die gericht zijn op groene daken worden voortgezet.</p> <p>Het gesprek aangaan met gemeenten om de toekomstige dilemma's te bespreken ten aanzien van hitte, droogte en overstroming.</p> <p>De regel 'peil volgt functie' in het waterbeheer maakt op termijn plaats voor het principe 'functie volgt peil'. Bij het ontwikkelen en uitvoeren van plannen houdt de Provincie daar rekening mee.</p>

3.3 Zoet water

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Klimaatverandering stelt ons voor nieuwe uitdagingen op het gebied van zoetwaterbeschikbaarheid. Het Zeeuws Deltaplan zoetwater is een mooi begin om in de toekomst genoeg zoet water te garanderen, maar daarmee zijn we er nog niet. Het plan is opgenomen in de Klimaatadaptatiestrategie. De ChristenUnie wil dat het wordt opgeschaald van project- naar strategisch niveau.</p>	<p>Het Zeeuws Deltaplan zoetwater wordt aangevuld met een 'waterbalans' die bestaat uit een analyse van hoeveel water er valt, hoeveel er verbruikt wordt en hoeveel wegstroomt.</p> <p>Iedere vier jaar wordt het zoetwaterbeleid getoetst en zo nodig bijgestuurd aan de hand van demografische, economische, hydrologische en klimatologische ontwikkelingen. De Provincie is de kartrekker van dit proces.</p> <p>Samen met andere Zeeuwse overheden analyseren we iedere vier jaar welke regelgeving mogelijk belemmerend werken voor maatregelen en moet worden aangepast.</p> <p>Inzetten op mogelijkheden voor externe zoetwateraanvoer naar bijvoorbeeld Schouwen-Duiveland t.b.v. de landbouw.</p> <p>Het Volkerak Zoommeer wordt niet brak, maar blijft zoet.</p>

3.4 Drinkwater

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De toenemende droogte en stijgende vraag naar drinkwater zet de drinkwaterwinning onder druk. Naast het zoeken naar nieuwe winningslocaties, is het belangrijk om zoveel mogelijk kraanwater te besparen door gebruik te maken van innovatieve oplossingen. Er zijn voldoende regen- en grijswatersystemen op de markt die voldoen aan wet- en regelgeving en die inpasbaar zijn in de meeste woningen.</p>	<p>Uitgangspunt moet worden dat nieuwbouwwoningen standaard voorzien worden van een regen- of grijswatersysteem.</p> <p>Regenwater- en waterrecyclesystemen worden onderdeel van woningbouwplannen die de Provincie en gemeenten samen maken.</p>

3.5 Waterkwaliteit

Wat wil ChristenUnie bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Steeds duidelijker wordt dat de kwaliteit van het oppervlaktewater op veel plaatsen onder de maat is, hoewel het inzamelen en zuiveren van afvalwater al fors is verbeterd. Het creëren van schone en ecologisch gezonde watersystemen vereist veel aandacht van de provincie en het waterschap, door onder andere beperking van ongewenste uitstoot van milieuverontreinigende middelen en aanleg van natuurvriendelijke oevers.</p>	<p>De Provincie maakt met het waterschap een gezamenlijk actieplan voor het verder gaan voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).</p>

3.6 PFAS en ontwikkeling Westerschelde

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De vervuiling van onze omgeving met PFAS is een ernstig probleem. Veel Zeeuwen zijn opgegroeid rond de Westerschelde. Wandelen, zwemmen, varen, vissen en eten... Daarmee gaat dit vraagstuk niet alleen over volksgezondheid en milieu, maar raakt het ook aan de identiteit van mensen en een regio.</p>	<p>Het probleem van de vervuilde Westerschelde is breder dan alleen PFAS. We moeten blijvend pleiten voor een internationale langetermijnstrategie om de vervuiling in de Westerschelde terug te dringen. Daar horen SMART doelstellingen en een concrete einddatum bij.</p> <p>We vervullen een actieve rol als beschermer van de natuur en als beschermer van de kwaliteit van het zeewater. We kijken daarbij naar de belangen van de visserij en kweek van zeegroenten als voor recreatief gebruik door onze inwoners.</p> <p>We communiceren helder en op tijd richting inwoners.</p> <p>We zetten in op natuurontwikkeling in de Westerschelde en het terugdringen van vervuiling.</p>

3.7 Omgevingswet

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Wij voelen een grote verantwoordelijkheid om onze ruimte zo in te richten dat we voor toekomstige generaties een goede leefomgeving achter laten. Dat is ingewikkeld geworden, doordat veel activiteiten op een beperkte ruimte (letterlijk) plaatsvindt.</p> <p>Regelgeving wordt daarbij steeds ingewikkelder. Het Rijk heeft de Omgevingswet bedacht om het eenvoudiger te maken. Het aantal wetten en regels wordt gestroomlijnd en een vergunningsaanvraag voor de burger eenvoudiger gemaakt. Het blijkt voor de overheid niet eenvoudig om deze wet goed in te voeren. De ChristenUnie hanteert de volgende vuistregels om de doelen van de Omgevingswet echt bereikbaar te maken en deze zo toegankelijk mogelijk te maken voor de burger.</p>	<p>De Provincie streeft, samen met andere Zeeuwse overheden, naar het schrappen van regels die onnodig overlappen.</p> <p>Prioriteit geven aan een zo laagdrempelig en eenvoudig mogelijke digitale ontsluiting van regelgeving.</p>

3.8 Gebieden met bijzondere status

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Met name langs de kust staan de openheid van het landschap en natuurwaarden vaak onder druk van recreatie. De Kustvisie en Gebiedsvisie Veerse Meer waren eerste stappen om verdere achteruitgang tegen te gaan.</p>	<p>Overeenkomstig eerder opgestelde visies, moeten ook visies voor het Veerse Meer, de Oosterschelde en de Westerschelde ontwikkeld worden.</p> <p>Verder onderzoek naar de mogelijkheden voor de bescherming van landschappelijke waarden van openbare recreatiegebieden op de lange termijn.</p> <p>Vrij toegankelijke gebieden langs grote wateren en op andere plaatsen (denk bijvoorbeeld aan het openbare recreatiegebied 'de Piet' aan het Veerse Meer) hebben unieke recreatieve, natuurlijke en landschappelijke waarden die niet altijd als zodanig beschermd en voor de lange termijn bestemd zijn. De Provincie moet gaan onderzoeken of een status mogelijk is die vergelijkbaar is met de in Duitsland bestaande status van 'sozialbrache'.</p>

4. Wonen

Iedereen heeft behoefte aan een thuis. Sterker, wonen is in ons land zelfs een sociaal grondrecht. In artikel 22 van de Grondwet staat het zo: "Bevordering van voldoende woongelegenheden is voorwerp van zorg der overheid." Wonen gaat over zoveel meer dan stenen stapelen. Wonen gaat over samenleven, over samenhang, over het zijn van een gemeenschap in een straat of buurt, in een wijk of dorp.

Door de krapte op de huizenmarkt kunnen veel inwoners in Zeeland geen betaalbare woning vinden. De ChristenUnie wil dat er landelijk 100.000 woningen per jaar bijkomen, waarbij een substantieel deel beschikbaar komt voor starters en senioren. 16.500 daarvan moeten in totaal tot 2030 in Zeeland gerealiseerd worden. De Provincie neemt hierbij de regie.

4.1 Versnelling woningbouw

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De woningbouw in Zeeland moet versneld worden. We stellen eisen aan aantallen woningen in de categorieën: sociale huur, midden huur en betaalbare koopwoningen. (Starters, senioren, zorg-wooncomplexen en tijdelijke woningen voor internationale arbeiders).</p>	<p>Regie nemen op de beschikbaarheid van voldoende locaties om woningen te kunnen bouwen. Zorg dragen voor een plancapaciteit van 130%, zodat er altijd voldoende locaties bouwrijp zijn.</p> <p>Waar nodig samen met gemeenten investeren in onrendabele toppen in de grondexploitaties.</p> <p>De beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen voor woningzoekenden heeft hoge prioriteit. Uiteraard heeft de Provincie geen invloed op de waardevastheid van de (koop)woningvoorraad.</p> <p>Eigen inwoners die in de plaats willen wonen waar zij al lange tijd of zelfs hun hele leven wonen, moeten daar redelijkerwijs toe in staat zijn.</p>

4.2 Doorstroming

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Knellende regelgeving voor doorstroming en 'kangoeroe-wonen' aanpakken. Aandacht voor het langer thuis wonen van ouderen en het beperken van de druk op zorg.</p>	<p>Het ondersteunen van gemeenten bij planvorming. Bouwen op de juiste locatie en rekening houden met kwaliteitseisen vanuit duurzaamheid en type woningen is ingewikkeld. Samenwerken in de fase van planvorming draagt bij aan uiteindelijk kwalitatief hoogstaande woningen voor de goede doelgroepen. De Provincie stelt daarvoor expertise beschikbaar.</p> <p>Natuurvergunningen sneller verlenen. Het helpt daarbij als gemeenten een 'Soortenmanagementplan' hebben. De Provincie neemt initiatief en ondersteunt gemeenten daarbij.</p> <p>Regelgeving die het gebruik van woningen als kangoeroewoning belemmert wordt -in overleg met gemeenten- geslecht.</p>

4.3 Inbreiding

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>We bouwen bij voorkeur binnen bestaande bebouwde gebieden en (in steden) dichtbij het openbaar vervoer. De ChristenUnie ziet daarbij wel grenzen aan inbreiding. Er dient een goede afweging gemaakt te worden tussen enerzijds de behoefte aan bepaalde typen woningen en anderzijds de behoefte aan groen in een stad of dorp.</p>	<p>Bij het maken van provinciaal beleid wordt de ladder voor duurzame verstedelijking het uitgangspunt.</p> <p>We kiezen voor buitenstedelijk bouwen als de grenzen aan binnenstedelijk bouwen zijn bereikt. Daarbij geldt dat op klimaatbestendige locaties wordt gebouwd.</p>

5. Natuur

De schepping verkeert door ons toedoen in een toestand van achteruitgang. De schepping verkeert door ons toedoen in een toestand van achteruitgang.

Schaalvergroting, globalisering, doorgeschoten efficiëntie-denken bij ruimtelijke inrichting en versnippering hebben de natuur in de verdrukking gebracht. Tegelijk hebben we in Zeeland een kip met gouden eieren; een zeer gevarieerd en karakteristiek landschap, internationaal unieke natuurwaarden en het water dat nergens ver weg is. Onze natuur biedt veel rust en ruimte, zeker in vergelijking met de meeste andere gebieden in Nederland.

Het is dus tijd om de trend van verschraling van de natuur om te keren. De Provincie heeft daartoe veel mogelijkheden, omdat zij verantwoordelijk is voor het natuurbeleid.

5.1 Natuurlijke verbindingen

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De natuur is teveel versnipperd. De ChristenUnie zet in op robuuste verbindingen tussen natuurgebieden.	De ChristenUnie wil dat alle provinciale bermen ecologisch worden beheerd. De Provincie heeft als doel om de ontwikkeling van het NNN in 2027 te voltooien, maar loopt op dit moment achter. De ChristenUnie wil een inhaalslag maken door de inzet van extra middelen.

5.2 Bossenstrategie

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Met de Zeeuwse Bossenstrategie zorgt de Provincie Zeeland voor een kwaliteitsimpuls voor de bestaande bossen. Meer bos is nodig voor de biodiversiteit en voor het vastleggen van CO2.	Bij het realiseren van de Bossenstrategie kiezen we voor nieuwe natuur, boven het transformeren van bestaande natuur naar boslandschappen. Provincie Zeeland verwerft actief gronden ten bate van een vooruitstrevende invulling van de Bossenstrategie. De ChristenUnie vindt dat er meer geld moet worden vrijgemaakt voor de realisatie. We zetten in op herstel van houtwallen, singels en hagen (met vergoeding voor de boer/grondeigenaar). De ChristenUnie wil de mogelijkheden voor meer productiebossen onderzoeken. Hout is een duurzame en circulaire grondstof, en de vraag neemt toe. Het zou mooi zijn als deze grondstof uit onze eigen provincie kan komen.

5.3 Zeegroenten en schelpdieren oogsten

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het rapen van schelpdieren en snijden/plukken van zeegroenten is een Zeeuwse traditie waarvoor ruimte moet blijven. Tegelijkertijd is het niet de bedoeling dat er emmers worden geoogst. Het dient ook als voedsel voor de dieren in een gebied, zoals bedreigde vogelsoorten.	Een beleid ontwikkelen waarin ruimte blijft voor deze traditie en tegelijkertijd respect is voor de (kwetsbare) natuur.

5.4 Fauna-, predatie- en exotenbeheer

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Onze natuur is (ook) cultuur. Dat betekent dat goed beheer nodig is. Het is van het grootste belang om vroegtijdig het beheer aan te passen, zodat voorkomen kan worden dat grote dierenpopulaties schade brengen aan natuurgebieden en soorten die juist beschermd moeten worden. Jacht kan dienen als onderdeel van een pakket maatregelen dat het beheer van een natuurgebied nodig heeft.	Goed en tijdig faunabeheer is nodig, zodat dierenpopulaties niet groter worden dan een gebied aankan. Hier moet een inhaalslag worden gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan vossen en damherten. De ChristenUnie is voor een strikte bescherming van wilde ganzen, die hier overwinteren. Maar, verwilderde ganzen die bij ons over-zomeren moeten provinciaal breed en proactief worden bestreden. We geven hoge prioriteit aan de bestrijding van invasieve exoten, omdat zij voor veel schade zorgen. Ontwikkel op korte termijn een regeling die het makkelijker en goedkoper maakt om wildschade te melden. Dit kan in samenwerking met BIJ12 of als provinciaal beleid. De komst van de wolf en op korte termijn waarschijnlijk ook die van het wilde zwijn, zorgt voor nieuwe uitdagingen. Schade moet ruimhartig gecompenseerd worden en het melden van schade moet eenvoudig en laagdrempelig zijn. De menskracht van de Faunabeheereenheid (FBE) wordt geëvalueerd en indien nodig uitgebreid. De Provincie heeft aandacht voor het tegengaan van voedselverspilling en daarvoor het opnemen van wild in de voedselketen.

6. Landbouw en Visserij

De ChristenUnie zet zich in om de landbouw te transformeren naar een toekomstbestendige sector. We streven naar een Zeeuwse landbouwsector die financieel gezond is en op die basis zorg draagt voor mooie en gezonde producten en het in stand houden/verbeteren van de biodiversiteit, het klimaat en ons landschap.

6.1 Perspectief voor (jonge) boeren

Wat wil de ChristenUnie bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Het is belangrijk dat er perspectief blijft en voor de lange termijn (weer) komt, voor jonge boeren. Dat zorgt ervoor dat de boer niet in onzekerheid leeft en mentaal gezond blijft. De rekening van industrie- en landbouwbeleid in het verleden (zoals op het gebied van stikstof bijvoorbeeld) moet niet eenzijdig bij boeren, maar bij de hele samenleving neergelegd worden. De ChristenUnie wil zich sterk maken voor een eerlijk verdienmodel voor de boer, zodat maatschappelijke baten ook daadwerkelijk vertaald worden in verdiensten voor de boer.</p>	<p>Bestaande regelingen voor jonge landbouwers en investeringen in modernisering en duurzaamheid blijven de komende jaren beschikbaar.</p> <p>We moeten alle innovaties gebruiken om te komen tot een toekomstbestendige landbouw. Stimuleer daarom experimenten zoals: precisielandbouw, akkerranden boordevol akkerkruiden, strokenteelt en nieuwe technologie met robots.</p> <p>We hebben oog voor de relevantie en toekomstbestendigheid van kenniscentra zoals Poefboerderij "Rusthoeve".</p> <p>Het is belangrijk dat we genoeg boeren overhouden. Bedrijfsoverdrachten zijn cruciale momenten voor de continuering van gezinsbedrijven. De Provincie kan volgens de ChristenUnie hierin een ondersteunende rol spelen.</p> <p>In de Europese programma's en in de nationale wetgeving moeten meer mogelijkheden komen voor boeren die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven.</p>

6.2 Toekomstbestendige landbouw

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Wat is toekomstbestendige landbouw? Hiervoor moet een SMART-definitie komen in samenwerking met stakeholders uit de sector. Deze definitie vormt de basis van het beleid:</p> <p>Wij denken bij toekomstbestendige landbouw aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • in 2050 vormt de landbouw geen bedreiging meer voor de biodiversiteit, maar vullen landbouw en biodiversiteit elkaar optimaal aan; • boeren worden financieel gewaardeerd voor voedselproductie en landschapsbeheer en hebben een voor de lange termijn robuust verdienmodel; • boeren worden in staat gesteld tot een rendabele bedrijfsvoering, een redelijk inkomen en het gezond overdragen van hun bedrijf aan nieuwe generaties; • de bodemgesteldheid van landbouwgrond wordt niet uitgeput; • schaalvergroting van het boerenbedrijf wordt alleen toegestaan wanneer het een bijdrage levert aan het bereiken van bovenstaande doelen en het terugdringen van schadelijke uitstoot. <p>Hiernaast volgen een aantal voorstellen waarmee de komende periode een start gemaakt kan worden om het provinciale beleid met een toekomstbestendige landbouw in lijn te brengen.</p>	<p>Middelen en bevoegdheden voor natuurbeleid op een slimme manier inzetten om natuur-inclusieve landbouw te stimuleren. Daarbij moet de administratieve druk laag zijn en de bestemming van landbouwgrond mag niet in natuur veranderen. Deze vorm van landbouw kan rendabel gemaakt worden en is een kostenefficiënte manier om de boer toekomstperspectief te bieden en de natuur ruimte te geven.</p> <p>Op eigen grond van de Provincie wordt het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen alleen toegestaan als er geen schadelijke bijwerkingen en lange termijn effecten kunnen optreden.</p> <p>Agrarische collectieven stimuleren die de toekomstbestendige landbouw praktisch invullen.</p> <p>Het onderhouden van waardevolle landschapsstructuren moet financiële waardering krijgen, met een puntensysteem. De mogelijkheid van een koppeling met de Zeeuwse Bossenstrategie wordt onderzocht.</p>

6.3 Visserij

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De visserij hoort bij de identiteit van Zeeland en daar zijn we trots op. Tegelijk staat het voortbestaan van deze sector onder druk. De Provincie heeft beperkte bevoegdheden op dit gebied, maar de ChristenUnie vindt dat zij moet doen wat in haar mogelijkheden ligt om deze belangrijke tak van onze economie ruimte te geven.</p>	<p>We hebben oog voor het belang van de visserij bij ruimte-vraagstukken op zee waar de Provincie bij betrokken is.</p> <p>Het versterken van de lobby van de Zeeuwse visserijsectoren op provinciaal, landelijk en Europees niveau .</p> <p>De Provincie stimuleert de ontwikkeling van toekomstbestendige alternatieven voor de sector, zoals zilte cultuur.</p>

7. Bereikbaarheid

7.1. Bereikbaarheid verbindt

Goede bereikbaarheid helpt inwoners in contact te blijven met familie en vrienden en te kunnen deelnemen aan bijvoorbeeld cultuur en sport, en zorginstellingen te kunnen bereiken. Bereikbaarheid zorgt ook dat mensen op hun werk kunnen komen. Fysieke bereikbaarheid, maar ook digitale bereikbaarheid als aanvulling daarop, is steeds belangrijker. Ook inwoners met een fysieke-, mentale- of andere beperking moeten volwaardig deel kunnen nemen aan de samenleving en daarvoor gebruik kunnen maken van vervoer. De verschillende collectieve vormen van vervoer moeten betaalbaar en veilig zijn voor iedereen.

De ChristenUnie hanteert daarom als voorkeursvolgorde 'STOP': Stappen, Trappen, Openbaar vervoer en Privévervoer. Wandelen en fietsen is duurzaam en gezond. Stappen en trappen heeft een recreatieve functie, maar is ook steeds vaker de eerste keus voor verplaatsing of korte en middellange afstanden.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Bereikbaarheid in een relatief dunbevolkt gebied als Zeeland is een voorwaarde voor de leefbaarheid. Daarbij moet er speciaal aandacht zijn voor de buitengebieden, zeker voor het deel van de Zeeuwse bevolking dat afhankelijk is van openbaar vervoer.</p>	<p>De Tweede Kamer heeft besloten dat de Westerschelde tunnel vervroegd, d.w.z. in 2025 tolvrij moet worden. Dit is onder andere het resultaat van de Zeeuwse lobby van de afgelopen jaren. De ChristenUnie in Zeeland heeft daarbij nauwe samenwerking gezocht met de ChristenUnie in de Tweede Kamer. De ChristenUnie zal van dichtbij opvolgen dat de regering gehoor gaat aan dit besluit. Mocht het tolvrij worden om welke reden dan ook nog worden uitgesteld dat wil de ChristenUnie dat de toltarieven voor degenen die vaker gebruik maken van de tunnel nog verder omlaag gaan.</p> <p>Het Veer Breskens - Vlissingen staat als verbinding voor voetgangers en fietsers niet ter discussie. Aan de tijdstippen van de dagelijkse eerste en laatste afvaart wordt niet getornd. De ChristenUnie wil dat toekomstige vervanging met emissie-loze vaartuigen gebeurt.</p>
<p>De fiets is een doelmatige vorm van vervoer voor reizen van 15-25 kilometer. De recreatieve functie en praktische functie worden hierbij gecombineerd. Met e-bikes wordt deze afstand al snel vergroot tot 25-40 kilometer. De Provincie richt zich op verdere uitbreiding van de fietsfaciliteiten en infrastructuur.</p>	<p>We willen ruimte voor voetgangers en fietsers in het provinciaal beleid en bij nieuwe (recreatieve) gebiedsontwikkelingen.</p> <p>Bijzondere aandacht is er voor inwoners met een beperking.</p> <p>Investeren in uitbreiding van fietswegen die aantrekkelijk zijn voor woon-werk verkeer en onderzoeken van de mogelijkheid tot het realiseren van een fietssnelweg tussen Middelburg, Vlissingen, Goes en het Sloegebied.</p> <p>Investeren in betere fietsvoorzieningen; bijvoorbeeld bij stations en mobiliteitshubs om de (elektrische) fiets een aantrekkelijk vervoersalternatief te maken. Een goed aanbod van OV-fietsen is daarbij van belang.</p> <p>Het stimuleren van educatieve programma's die erop gericht zijn de verkeersveiligheid te bevorderen, o.a. voor jongeren en immigranten.</p>

7.2. Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer is een duurzaam alternatief als reisafstanden toenemen of als beperkingen wandelen en fietsen moeilijk maken. De ChristenUnie wil het gebruik van het openbaar vervoer stimuleren ten opzichte van het privévervoer. Het openbaar vervoer dient zoveel mogelijk een prettige vorm van reizen te zijn voor iedereen die geen auto kan (of wil) bezitten. Eén van de voorwaarden hiervoor is dat het openbaar vervoer voor iedereen betaalbaar moet zijn.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Investeren in een hoofdnet van openbaar vervoerlijnen waar het (potentiële) reizigersaanbod dat mogelijk maakt. Voor het fijnmaziger vervoer inzetten op een flexibel netwerk van vraaggestuurd vervoer. Combinaties met andere vervoersbehoeftes als doelgroepenvervoer en lokale initiatieven worden daarbij ingezet om ook in minder dichtbevolkte regio's, kleine kernen en het buitengebied adequate mobiliteit aan te bieden. De combinatie van openbaar vervoer en andere vervoersmogelijkheden zoals deelfietsen en deelauto's moet laagdrempelig toegankelijk zijn. De opgave om mobiliteit emissievrij te maken is mede leidend in de keuzes die worden gemaakt. Ook voor personen met een beperking moet het openbaar vervoer en de andere vervoersmogelijkheden zo goed mogelijk toegankelijk zijn.</p>	<p>Zeeland moet goed bereikbaar blijven, ook de afgelegen gebieden. We maken fijnmazige slimme mobiliteit tot een succes. Waar conventioneel OV wegvalt en in alternatieven nog niet is voorzien, komt een (tussen)oplossing.</p> <p>Ook in de buitengebieden moet een belbus uiterlijk een uur na het bestellen beschikbaar zijn. We gebruiken de kennis van de Gemeentelijke Vervoerscentrale. Reservering en afrekening sluiten aan bij de systemen die voor andere vormen van OV worden gebruikt. Alle vormen van OV promoten we ook voor toeristen die Zeeland (willen) bezoeken.</p> <p>De haalbaarheid onderzoeken van een buslijn tussen Rotterdam en Gent en een treinverbinding voor personenvervoer tussen Terneuzen en Gent.</p> <p>Het steunen van lokale plannen, waarmee bewoners toch aansluiting hebben op regionale bus- en treijnen en andere voorzieningen kunnen bereiken.</p> <p>De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van de Breda-bus.</p> <p>OV hubs inzetten op zo veel mogelijk plaatsen. Hierdoor worden nabijgelegen centra optimaal toegankelijk. De hubs zijn ingericht voor gebruik door mensen met een beperking.</p> <p>Vervoersmiddelen die de Provincie inzet voor openbaar vervoer, zijn waar mogelijk emissieloos.</p> <p>Laagdrempelig toegankelijk maken van de verschillende manieren van vervoer, ook daarop ingerichte informatievoorziening, haltes, stations, bussen en treinen. Online dienstverlening heeft waar zinvol een telefonisch aanspreekpunt.</p> <p>De Provincie Zeeland heeft samen met politie, aandacht voor sociale veiligheid van O.V., haltes en stations.</p> <p>Het aanbieden van 'Mobility as a Service' (MaaS) zodat het plannen, boeken en betalen van vervoer via apps kan verlopen. Reizen van-deur-tot-deur wordt maatwerk.</p>

7.3. Privévervoer

De rijksoverheid gaat het gebruik van de auto 'beprijzen'. Het Rijk wil hiermee het autogebruik laten afnemen ten gunste van duurzamere vormen van vervoer. In landelijke gebieden in Zeeland zal de auto voorsnog een belangrijk vervoermiddel blijven. Daarom is het belangrijk om deelmobiliteit te stimuleren en de kosten rechtvaardig te verdelen.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De Provincie Zeeland houdt het areaal aan autowegen en vaarwegen kwalitatief op orde.</p>	<p>De Provincie gaat het gesprek actief aan met de rijksoverheid over de vervanging van de Zeelandbrug die zich over een aantal jaren aandient en reserveert tijdig middelen om daar een eigen bijdrage aan te kunnen leveren.</p> <p>Vergroten van de capaciteit van de Zeelandbrug is voor de ChristenUnie niet aan de orde.</p>

7.4. Duurzaam bereikbaar

Bereikbaar zijn mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van onze leefomgeving en de leefbaarheid. De ChristenUnie wil de belasting van het milieu door het verkeer verkleinen en hiervoor gericht investeren in de sterke punten van verschillende vormen van vervoer. Het verkeer moet slimmer, schoner en zuiniger. Naast hetgeen in hoofdstuk 2 is genoemd, wil de ChristenUnie nog een aantal belangrijke zaken verwezenlijken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De Provincie stimuleert de transitie van vrachtvervoer van de weg naar de binnenvaart, buisleidingen en via het spoor.</p>	<p>Het beschikbare spoornetwerk voor vrachtvervoer wordt uitgebreid met de railverbinding Gent Terneuzen.</p> <p>Een haalbaarheidsonderzoek starten naar de 'VEZA boog': het doortrekken van de spoorverbinding van de Antwerpse haven naar het Nederlandse spoor bij Markiezaat.</p> <p>De Provincie ondersteunt de aanleg van buisinfrastructuur onder de Westerschelde en de innovatieve inzet van buisleidingen.</p>

8. Stikstof

Als rentmeesters van de schepping staan we voor een grote opgave omdat de natuur zucht onder de druk die een overmatige focus op economische groei en materiële welvaart met zich mee heeft gebracht. Te land is het probleem vooruitgeschoven en daarvan krijgen we nu de rekening gepresenteerd. Wij zijn ervan overtuigd dat de enige manier om uit de stikstofcrisis te komen is door te werken aan duurzaam natuurherstel en grenzen te stellen aan de manier waarop we onze welvaart hebben ingezet. Dat betekent dat we breder moeten kijken dan naar alleen stikstof. De provinciale overheid is verantwoordelijk voor natuurbeleid. Daarom moeten we ons inzetten voor robuuste natuur.

8.1 Stikstof en reductie

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Alleen een aanpak die eerlijk is over het probleem, maar ook in het verdelen van de pijn, is een goede aanpak. De schuld van de ontstane crisis ligt niet bij één sector, maar is een maatschappelijk probleem; het gaat ons allemaal aan. Iedereen draagt dus bij aan de oplossing.</p> <p>In een stikstofgevoelig gebied, zoals rondom een Natura2000 gebied, komen alle belangen (van landbouw, industrie, natuur en wonen) bij elkaar. Binnen dat gebied moeten dan ook de juiste afwegingen worden gemaakt om het herstel in gang te zetten. Als we ruimte hebben om nieuwe projecten te ontwikkelen, laten we dit niet bepalen door degene met de grootste portemonnee, maar bepaalt het maatschappelijk belang waar de ruimte voor ingezet kan worden. Ondernemers hebben veel expertise over hoe zij stikstofreductie kunnen behalen. Overheden kunnen hen daarbij helpen.</p>	<p>Alle sectoren moeten werken aan een af te spreken percentage reductie van hun stikstofuitstoot. De Provincie pleit hier actief voor en maakt dit tot voorwaarde voor de samenwerking met het Rijk.</p> <p>We willen een speciale aanpak voor de allergrootste Zeeuwse uitstoters van stikstof; zonder uitzondering industriële bedrijven die een grote bijdrage leveren aan de 'stikstofdeken' boven heel Nederland. Inzet moet zijn om deze bedrijven toekomstbestendig te maken en grote stappen te maken met het terugdringen van hun uitstoot. Gebiedsprocessen moeten leidend zijn voor het stikstofbeleid.</p> <p>Enkel op stikstof focussen helpt ons van de wal in de sloot. Stikstofmaatregelen en gebiedsprocessen worden integraal met andere maatschappelijke opgaven bedacht en uitgevoerd.</p> <p>Zeeland verbindt aan uitvoering van stikstofmaatregelen de voorwaarde dat het Rijk met een gedetailleerde aanpak komt van hoe Nederland bij wil dragen aan het dalen van uitstoot door de internationale zeescheepvaart.</p>

8.2 Stikstofruimte creëren

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Heel veel vergunningen zijn niet op orde. Als deze vergunningen allemaal gelegaliseerd worden gaat dat enorm veel stikstofruimte kosten. De grote vraag is waar die stikstofruimte vandaan moet komen. Als er eenmaal stikstofruimte is weggeven, kan die niet meer terug worden gegeven. Voorkomen moet worden dat lukraak boeren worden opgekocht ten gunste van de industrie en andere bedrijvigheid.</p>	<p>We zien het als prioriteit om voorrang te geven aan legalisatie van de PAS-melders. Deze ondernemers hebben in het verleden geen vergunning aan hoeven vragen, maar hun bedrijven zijn in 2019 opeens 'illegaal' geworden en staan sindsdien in de kou.</p> <p>Het voorkomen van marktwerking met vergunningen. Vrije marktwerking met stikstofrechten is geen goed vertrekpunt voor de gebiedsprocessen. Voorkomen moet worden dat de ondernemer of particulier met het meeste geld bepaalt wat er gebeurt.</p> <p>Zorgen dat elk bedrijf een meetsysteem krijgt om haar emissie te meten. Zo kan worden vastgesteld of doelen worden gehaald. Daarmee wordt ook duidelijk in hoeverre de stikstofreducerende maatregelen werken, zoals bijvoorbeeld bij luchtwassers.</p> <p>De ChristenUnie vindt dat de focus moet verschuiven: focus op de boeren die willen blijven, in plaats van op de stoppers. De Provincie gaat (samen met het Rijk en Europa) werken aan nieuwe verdienmodellen voor boeren, zodat boeren een toekomstperspectief hebben.</p>

9 Economie

9.1. Economie van het samen

De ChristenUnie wil een economie die er is voor mensen in plaats van dat mensen bestaan voor de economie. Geld en bedrijvigheid zijn middelen om samen een goed leven te leiden, met aandacht voor gezin en relaties. Een goede markt komt tot haar recht als arbeid, kapitaal en natuurlijke hulpbronnen geen tegengestelde krachten zijn en als ondernemers, werkgevers en werknemers van elkaars talenten profiteren. De focus in de economie ligt niet op winstmaximalisatie, oneindige groei of consumptie, maar op duurzame regionale relaties, werkgelegenheid en bloei van de gemeenschap. Een economisch beleid dat streeft naar maximale bloei, niet naar maximale groei. Dat noemen we brede welvaart.

In de economie worden mensen niet gezien als kostenpost en ook niet als winstobject. Ook op regionaal niveau moeten nieuwkomers, arbeidsmigranten of andere kwetsbare mensen extra aandacht krijgen om aan het werk te komen of blijven. Economie is een aangelegenheid van ons samen. We moeten onze ogen openen voor lange termijn duurzame samenwerking.

We zien een trend ontstaan van mensen die meer samen willen werken: energiecoöperaties, coöperatieve grondexploitatie, lokale coöperatieve woningbouw. Deze organisaties hebben lokaal en regionaal een belangrijke rol en vaak een herkenbaar gezicht. De ChristenUnie juicht dit toe en wil dat deze organisaties zich duurzaam ontwikkelen. Interregionale samenwerking in grensgebieden is wezenlijk voor duurzame economische ontwikkeling. De economie houdt niet op bij de grens.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Wij willen extra aandacht voor de menselijke kant van de economie, voor die mensen die minder zelfredzaam zijn.</p>	<p>We promoten leer-werktrajecten om kwetsbare groepen met afstand tot de arbeidsmarkt een kans op een echte baan te geven.</p> <p>Stimuleer aanvullend taalonderwijs, op en via de werkplek, voor mensen, bijv. migranten, die de Nederlandse taal niet of onvoldoende machtig zijn.</p> <p>Opkomende coöperatieve organisaties helpen we te professionaliseren.</p> <p>Sociaal ondernemers krijgen een grotere kans bij inkoop door de Provincie. Duurzaamheid en maatschappelijk- en sociaal ondernemen worden randvoorwaarden bij alle inkopen van de Provincie.</p> <p>Organiseer bewustwordingscampagnes tegen ondermijning en mensenhandel en uitbuiting binnen de provinciale grens.</p>

9.2 Innovatie

Innovatie is noodzakelijk voor een bloeiende economie, maar vooral ook om de maatschappelijke uitdagingen waar we voor staan te helpen oplossen. Bedrijven zijn vaak uitstekend zelf in staat te innoveren. Innovatie stimuleren is geen doel op zichzelf, maar een middel. De ChristenUnie richt zich bij het stimuleren van innovatie op innovaties die bijdragen aan provinciaal beleid. Daarbij willen we vooral aandacht voor het innovatieve MKB, omdat die veel effectiever blijken te innoveren dan de grote bedrijven en instituten.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Innovaties stimuleren die bijdragen aan de grote transities. Bijvoorbeeld een circulaire en digitale economie en beperking van de CO2- en stikstofuitstoot.	Het voor het MKB makkelijker maken van de toegang tot de grote Europese transitiefondsen door voorlichting. Het bieden van ondersteuning bij het aanmelden van projecten en de rapportage daarover. Onderzoeken wat er op het gebied van de verduurzaming van de watersport wordt gedaan en deze ontwikkeling extra stimuleren. Met een groot inkoopvolume moet Provincie Zeeland zelf het goede voorbeeld geven door het aanschaffen van innovatieve producten en diensten.

9.3 Circulaire economie

De voorraad grondstoffen die de aarde kan leveren, is eindig. Het lineaire model van steeds weer nieuwe materialen gebruiken en oude materialen als afval afdanken is niet houdbaar. De ChristenUnie wil toewerken naar een circulaire economie, waarin minder materiaal wordt gebruikt. Producten en materialen krijgen na gebruik door hergebruik en recycling een hoogwaardige toepassing. We realiseren ons dat hergebruik niet ophoudt bij provincie of landsgrenzen.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De ChristenUnie wil dat de Provincie actief bijdraagt aan het verminderen van het gebruik van grondstoffen.	De ChristenUnie zet allereerst in op het verminderen van de vraag naar primaire grondstoffen. Voldoende ruimte bieden voor bedrijven die bijdragen aan de circulaire economie. Samenwerken loont. We pleiten voor een sterker interprovinciaal circulair programma. Koppel voorbeeldbedrijven en projecten over provincie- en landsgrenzen heen. Bij provinciale aanbestedingen is ook de CO2 en zo mogelijk stikstof fotoprint deel van de beoordeling van de inschrijvingen.

9.4 Digitale Economie

De interneteconomie is bijna volledig verweven met de traditionele economie. Veel van onze transacties vinden plaats via een beeldscherm. Ook productie wordt aangestuurd door computers en in de logistiek is robotisering aan de orde van de dag. Dit heeft gevolgen voor ons begrip van de economie. Waar we ons werk uitvoeren is steeds minder aan een plaats gebonden. Nieuwe vragen om bescherming. Steeds meer mensen worden slachtoffer van oplichting. Veiligheid op de digitale markt blijft onverminderd belangrijk. De beveiliging van eigen systemen zijn daar een voorwaarde voor.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De digitalisering van ons leven geeft vooral kansen, vindt de ChristenUnie, daarbij moeten we ons wel bewust zijn van nieuwe risico's die deze digitalisering met zich mee brengt. We benutten daarom kansen en zetten actief in op het beveiligen van de digitale omgeving.	De Provincie voorkomt waar mogelijk digitale criminaliteit, in haar eigen digitale systemen en door actieve voorlichting aan partijen en personen die met de Provincie te maken hebben. De Provincie werkt met gemeenten aan een goede digitale bereikbaarheid: snel, ook in de randgebieden. Het stimuleren van cyberweerbaarheid bij clusters van bedrijven. Bedrijven kunnen vaak alleen samen deze kennis aantrekken en behouden. Zij helpt bij het oprichten van regionale cyberweerbaarheidscentra. We hanteren het principe: 'ethical by design'. Ethiek wordt bij het ontwerp van nieuwe toepassingen direct meegenomen. In digitale toepassingen wordt de 'menselijke maat' gewaarborgd. Bij digitale ontwikkeling voor of namens de Provincie Zeeland wordt geborgd dat iedereen mee kan doen, ook mensen met achterstand in kennis van digitale toepassingen en mensen met een beperking.

9.5 Bedrijventerreinen en binnensteden

Voor de economie van Zeeland zijn havens, bedrijventerreinen en binnensteden erg belangrijk. Goede duurzame en vitale werklocaties vormen de basis van een aantrekkelijke werkomgeving. Bij nieuwbouw moet daarom altijd gekeken worden naar de draagkracht van de lokale economie. Ontwikkelen voor werknemers van buiten leidt tot een fictieve som van niet bestaand arbeidspotentieel. Het levert een regio weinig op. We zetten daarom in op zorgvuldige ontwikkeling. Ook vitale binnensteden dragen bij aan een prettige leefomgeving. Leegstand in het centrum willen we tegengaan met herstructureringsmaatregelen.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Zeeland is een unieke strategische locatie aan open zee met hoogwaardige industrie en bedrijventerreinen, ideaal om hoogwaardige activiteiten aan te trekken en te bevorderen. We gaan daarbij verantwoord om met de beschikbare ruimte en zien kansen om andere opgaven te realiseren.</p>	<p>Bij het ontwikkelen van bedrijventerreinen en perifere winkelcentra door gemeenten, is de leefbaarheid van de stadscentra een belangrijk onderdeel van de beoordelen van plannen.</p> <p>De ChristenUnie wil overaanbod van bedrijventerreinen en kantoren voorkomen.</p> <p>We investeren in het revitaliseren of transformeren van oude bedrijventerreinen. De Provincie helpt gemeenten bij planvorming en investeert samen met de gemeente in eventuele onrendabele toppen.</p> <p>Opknappen van bedrijventerreinen betekent ook waar mogelijk de inpassing in de omgeving, de vergroening en verduurzaming van deze terreinen.</p> <p>De ChristenUnie is tegen de verdozing van het landschap. Bij uitgifte van bedrijfslocaties hebben bedrijven met een duurzame hoge toegevoegde waarde voorrang.</p> <p>Leegstaande panden zoals kantoor- en winkelpanden waar mogelijk inzetten voor woningfaciliteiten.</p>

10 Landschap en erfgoed

10.1 Cultuur en erfgoed

Onze cultuur kent een rijke geschiedenis en is drager van onze identiteit. Kunst en cultuur zijn daarmee allereerst van en voor de samenleving. De ChristenUnie vindt dat de Provincie een rol kan vervullen als subsidieverstrekker, opdrachtgever en hoeder van ons culturele klimaat en erfgoed. Bijzondere gebouwen, voorwerpen, tradities, foto's, films en verhalen tonen de rijke geschiedenis van ons Zeeland. Voor iedereen is er een vorm van kunst. Het aanbod van kunst en cultuur moet goed toegankelijk zijn, in het bijzonder voor jongeren. Door al jong bezig te zijn met kunst ontdekken en ontwikkelen zij hun creatieve talenten.

Belangrijke aandacht verdient het kerkelijk erfgoed. Kerken en torens zijn beeldbepalend. Voor veel Nederlanders horen kerken bij belangrijke momenten in het leven en bieden een plek voor bezinning. Zeker na corona ontbreekt het op veel plaatsen aan geld. Er is sprake van toenemende leegstand. Niet alle kerken kunnen behouden worden, maar er liggen wel kansen in een waardige alternatieve bestemming.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De ChristenUnie vindt dat de Provincie een belangrijke taak heeft, als het gaat om cultuur en erfgoed. Zij is hoeder en beheerder van veel cultureel erfgoed. Zij bevordert dat dit erfgoed in goede staat komt en blijft maar ook dat het voor velen toegankelijk is.</p>	<p>Het behouden en beschermen van Zeeuws erfgoed, met voldoende aandacht voor agrarisch-, industrieel en religieus erfgoed.</p> <p>Erfgoed wordt ook digitaal bewaard.</p> <p>Het stimuleren van herbestemming bij leegstaande erfgoed objecten.</p> <p>Subsidie verstrekken aan eigenaren van monumentale niet-woonhuizen bij de restauratie van hun rijksmonumenten.</p> <p>Wij zetten erop in om het provinciaal erfgoed ook beleefbaar te maken door bijvoorbeeld verruimen van openstelling en wandel- en fietsroutes langs erfgoed. Gemeenten krijgen ondersteuning bij cultuureducatie en cultuurparticipatie en bij de uitvoering van haar erfgoed-taken.</p> <p>Samen met het Rijk zorgen voor financiering voor het noodzakelijk onderhoud van rijksmonumenten. Daarbij is er bijzondere aandacht voor het duurzamer maken van monumenten en voor kerkelijk erfgoed.</p> <p>Elke vier jaar een erfgoedmonitor opstellen. In deze monitor wordt ook gekeken naar eventuele herbestemming van monumenten.</p> <p>Naoorlogse monumenten moeten ook een plek krijgen in het erfgoedbeleid.</p> <p>Het ontwikkelen van een publiciteitsstrategie over het in de provincie aanwezige erfgoed.</p>

10.2 Landschap

Zeeland heeft karakteristieke landschappen, die grotendeels de identiteit van de regio bepalen; door haar weidsheid maar ook door de sporen van vroegere inpoldering, overstromingen en gebruik. Kennis van de geschiedenis van het landschap zorgt voor een hogere waardering van onze woonomgeving en ons werkmilieu. Als bedrijven een nieuwe vestigingsplek kiezen, speelt de kwaliteit van de woonomgeving een grote rol; omdat werknemers dat belangrijk vinden.

De kwaliteit van het landschap staat flink onder druk, met veel discussies over de plaatsing van windmolens en de aanleg van zonneweides, de vraag naar woningbouw en ruimte voor natuur. We hebben een integrale aanpak nodig, waarbij de kwaliteit van het landschap zwaar weegt. Het belang van de cultuurhistorie moet een sturende factor zijn bij de beoordeling van ruimtelijke ontwikkelingen.

Bij cultuureducatie kan landschapseducatie een grotere rol spelen. De ChristenUnie vindt dat de Provincie een belangrijke taak heeft in het beschrijven van karakteristieke landschappen (in kwaliteitsgidsen en gebiedsprofilen) en in het borgen van de gebiedskwaliteiten in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het Zeeuwse landschap moeten beschermd worden. Bij alle aanspraak die gemaakt wordt op de openbare ruimte moet de beschermfunctie die de Provincie heeft, sterk op de voorgrond staan.</p>	<p>Cultuurhistorie moet een sturende factor zijn bij de beoordeling van ruimtelijke ontwikkelingen. Bij de inpassing van windmolens en de aanleg van zonneweides moet ook naar de kwaliteiten van het landschap worden gekeken. Zorgvuldige inpassing en prioritering van locaties (zoals in een zonneladder gebeurt) zijn het uitgangspunt. Ondersteuning bieden aan boeren en andere ondernemers bij de herbestemming van land en gebouwen.</p>

10.3. Kunst en cultuur

Mensen hebben behoefte zich te uiten, in woorden, maar ook met beeld, geluid, beweging en andere manieren. God onze schepper heeft ons daarvoor de mogelijkheden gegeven, maar ook de gave om van de creativiteit van anderen te genieten. Bibliotheken, concertzalen, podia, musea en toneelhuizen; het zijn plekken waar mensen graag zijn. Onze Zeeuwse cultuur heeft een lange en rijke geschiedenis. Het bepaalt voor een belangrijk deel wie wij zijn, ook als Zeeuwen. De overheid dient daarom ons culturele klimaat en erfgoed te beschermen.

De ChristenUnie wil dat kinderen al jong met kunst en cultuur in aanraking komen. Cultuur draagt bij aan een goede ontwikkeling. Het krijgt een plek via het onderwijs maar ook daarbuiten met opleidingen die laagdrempelig toegankelijk zijn voor bijvoorbeeld muziek, dans, toneel en beeldende kunsten.

Culturele ontmoetingsplekken

Als het gaat om culturele ontmoetingsplekken is de provinciale rol het ondersteunen van initiatieven om de leefbaarheid in dorpen en kernen te ondersteunen.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De ChristenUnie wil dat er een rijk aanbod aan kunst en cultuur is in Zeeland. Dit cultuuraanbod moet breed toegankelijk zijn. Voor de ChristenUnie geldt dat vooral de kleinere initiatieven aandacht verdienen.</p>	<p>Creatieve broedplekken zoals culturele podia en kunstvakonderwijs zijn belangrijk voor talentontwikkeling en verdienen ondersteuning van Provincie Zeeland. Het ondersteunen van initiatieven van de gemeenten om (openbare) bibliotheekvoorzieningen of andere vergelijkbare ontmoetingsplekken in dorpen en kernen bereikbaar en betaalbaar te houden. Er is speciale aandacht voor kleinere culturele initiatieven, die veelal door vrijwilligers gedragen worden en een grote bijdrage leveren aan de samenhang van gemeenschappen.</p>

11. Gezondheid en welzijn

11.1 Regionale gezondheidszorg & participatie

Eén van de kernwaarden van de ChristenUnie is dat iedereen telt en mee kan doen binnen de maatschappij. Veel verantwoordelijkheden zijn in 2015 van het Rijk overgedragen aan de gemeenten.

Op provinciaal niveau is de invloed op de uitvoering van het sociaal domein beperkt. Toch zien we een rol voor de Provincie als het gaat om de borging van regionale zorg. Iedereen heeft recht op goede zorg en deze moet in alle regio's beschikbaar zijn. Door de dunbevolkte regio, vergrijzing en de krapte op de arbeidsmarkt staat de zorg onder grote druk. In de afgelopen jaren hebben we diverse (jeugd-) zorginstellingen zien sneuvelen. Behoud van het zorgaanbod is dus geen vanzelfsprekendheid. Vanuit de ChristenUnie vinden we het van belang dat de Provincie in beeld komt wanneer de zorgcontinuïteit in het geding komt.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het bevorderen van toegankelijke zorg en een dekkend zorglandschap. Als zorginstellingen dreigen om te vallen zet de Provincie Zeeland zich in voor behoud van de zorgvoorzieningen.	De Provincie houdt contact met zorgverzekeraars en -instellingen. De Provincie ondersteunt zorginstellingen bij het aantrekken en inzetten van personeel.
Inclusie is een belangrijk thema. De Provincie onderschrijft het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en is een toegankelijke organisatie op fysiek en digitaal gebied. Dit vertaalt zich in:	provinciale gebouwen zijn goed toegankelijk; in het personeelsbeleid van de Provincie is toegankelijkheid een belangrijk aspect; de websites van de Provincie zijn goed toegankelijk; jaarlijks wordt de Week van de Toegankelijkheid georganiseerd door de Provincie.
De algemene gezondheid wordt bevorderd door in samenwerking met gemeenten aandacht te vragen voor bewegingsinitiatieven, gezondheid, veiligheid en (natuur-) educatie.	Zorg samen met gemeenten voor een gezamenlijke uitvoeringsagenda waarin de initiatieven complementair aan elkaar zijn.

11.2 Sport & vrijetijdsbeoefening

In een gezonde leefomgeving is voldoende mogelijkheid voor recreatie en toerisme. Zeeland heeft in dat opzicht heel veel goeds te bieden. Goede voorzieningen op het gebied van fietsen, wandelen en andere vormen van vrijetijdsbeoefening (zoals het toeristisch gebruik van landschap, parken en natuur) zijn eenvoudig te realiseren en nodigen uit tot gezond gedrag.

Daarnaast is sport een mooie manier om talenten te ontwikkelen en de volksgezondheid te bevorderen. Sport is ook een praktische manier om te leren respectvol met elkaar om te gaan. De ChristenUnie ziet voor de Provincie een aanjagende functie om de vrijetijdsbeoefening in de buitengebieden te stimuleren.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De regionale sportinfrastructuur en recreatieve buitensportvoorzieningen versterken en inzetten op een leefomgeving die uitnodigt tot sporten om daarmee het bewegen te stimuleren.	Het bevorderen en aanleggen van een netwerk van wandelroutes, fiets- & ruitersporen alsook skeeler-, MTB- & kanoroutes. De routes voorzien van fietspompen, fietslaadstations en buitensport elementen. Provinciale routes verbinden met landelijke routes zodat toeristen zich beter over ons land kunnen verspreiden. In samenwerking met gemeenten komen tot een Zeeland Marketing waarbinnen o.a. de recreatieve sector gestimuleerd wordt tot beweging.
Het creëren van gelijke kansen voor jongeren om te participeren in een sportvereniging.	Het ondersteunen van het jeugdfonds sport & cultuur zodat kinderen en jongeren op dit vlak gelijke kansen hebben. In samenwerking met Sport Zeeland om sporteducatie op basisscholen verder te stimuleren, met nadruk op Zeeuws specifieke sport beoefening (watersport, zwemmen). Er komt een Jeugdversie van grotere sport manifestaties.
Provincie Zeeland geeft als organisatie zelf het voorbeeld en stimuleert haar medewerkers om meer te bewegen.	Provincie Zeeland voorziet in een sportfaciliteit en biedt haar medewerkers de gelegenheid om 2 uur per week gebruik te maken van deze voorziening.

11.3 Geluid, lucht- & waterkwaliteit

De omgeving waar we wonen, werken en leven heeft een grote invloed op ons leven. Het kan onze gezondheid en veiligheid ernstig bedreigen. Met grote industriële clusters zijn er voor de omgevingsdiensten DCMR en de RUD Zeeland belangrijke taken weggelegd op het gebied van Vergunning, Toezicht en Handhaving (VTH). De Provincie moet altijd in nauw contact staan met de betrokken omgevingsdiensten en erop toezien dat de VTH-taken worden nageleefd. Dan gaat het om de luchtkwaliteit, geluid en waterkwaliteit, maar ook om de risico's van drugsdumpingen voor de gezondheid.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
RUD Zeeland laten doorontwikkelen van uitvoeringsdienst naar een robuuste omgevingsdienst. Een omgevingsdienst die niet vanuit opdracht opereert, maar proactief initiatieven toont om Zeeland schoon en veilig te houden en de verbinding zoekt met andere overheidsorganen (VRZ, GGD & DCMR).	De RUD en haar deelnemers een toekomstbestendige kwaliteitsslag laten uitvoeren, waarin voorzien wordt in voldoende menskracht en kennis. Vanuit de driehoek OM, VRZ en RUD neemt de RUD actief deel aan het bestrijden van criminele activiteiten en de gezamenlijke bestrijding van drugsdumpingen.
Het aantal ontgassingsinstallaties neemt sterk toe om het verbod op varend ontgassen zo spoedig mogelijk te realiseren.	Er moeten zo spoedig mogelijk voldoende ontgassingsinstallaties zijn gerealiseerd realiseren in Zeeland. Met het Rijk wordt ingezet op zo spoedig mogelijk verbieden van ontgassen op alle wateren in Zeeland.
Provincie Zeeland zet zich samen met de verbonden partijen maximaal in voor een kwaliteitsverbetering van het water in de Westerschelde alsook het kanaal van Gent naar Terneuzen.	We blijven nationale en internationale aandacht vragen voor de verhoogde PFAS waarden in de Westerschelde en het kanaal van Gent-Terneuzen. Met Vlaanderen en de Belgische rijksoverheid, evenals met de Provincie Noord Brabant wordt intensief samengewerkt om ongewenste lozingen op Zeeuwse wateren terug te dringen. Bewust kiezen om het toezicht op indirecte lozingen in de regio extra te controleren om milieu incidenten en lozingen als die van Pfas te voorkomen.
Het vliegveld Midden-Zeeland zorgt voor de nodige (geluids-) overlast in de regio. Voor de toekomst ontstaat er druk om het vliegveld intensiever te gebruiken. Er moet daarom inzicht komen in mogelijke alternatieven.	De Provincie Zeeland voert een eerste verkenning naar een mogelijke verplaatsing van het vliegveld om de overlast tot een minimum te beperken en verantwoorde groei niet op voorhand te blokkeren.
Omwille van de gezondheid moet de aanwezigheid van asbest gesaneerd worden.	Continuering van regeling 'asbest eraf en zonnepanelen erop'.

12 Bestuur en financiën

De ChristenUnie-politici maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar uitdelen in de maatschappij, en aan wie misschien buiten de maatschappelijke boot valt. Ze zijn bereid verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

12.1 Verschillende overheidslagen, één missie

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken kan oplossen. Nu meer dan ooit moeten er keuzes gemaakt worden. Vaak betekent kiezen voor het één dat iets anders niet gebeurt en er mensen teleurgesteld worden. De ChristenUnie wil transparant zijn in haar keuzes. Zij maakt die keuzes in dienst van onze Schepper die ons deze wereld gaf voor de generaties nu en die nog na ons kunnen komen. De overheid is er volgens de ChristenUnie om het zwakke te beschermen, waar nodig regels op te stellen en vrede te stichten.

12.2 Taakopvatting

De Provincie heeft wettelijke taken die zich richten op ruimte, economie die weer samen komen in het omgevingsbeleid. Ook cultuur hoort voor een deel tot de taken van de Provincie, waar dit de lokale belangen overstijgt. Dan zijn er ook de taken die te maken hebben met de grote maatschappelijke opgaven, zoals energietransitie, woningbouw en stikstofbeleid. Naast de wettelijke taken kan de Provincie zelf bepalen welke taken zij wil aanpakken. De Provincie Zeeland moet terughoudend zijn als het erom gaat extra taken op te pakken. De basisgedachte van de Provincie moet volgens de ChristenUnie zijn dat een taak het beste zo dicht mogelijk bij de burger kan worden uitgevoerd. De beslissing wordt bij voorkeur genomen op de plaats waar die ook effect heeft.

In veel gevallen kan dit de gemeente zijn. Er kunnen zich echter situaties voordoen waarin Provincies een meerwaarde kunnen leveren op taken buiten het wettelijke domein. Hier zal vooral sprake van zijn wanneer er (boven)regionale kwesties of sector-overstijgende zaken spelen, en gemeenten niet in staat zijn de betreffende zaken aan te pakken of op te lossen. Een goed voorbeeld is de huisvestingsproblematiek van arbeidsmigranten. Wanneer deze situatie zich voordoet, kunnen Provinciale Staten zelfstandig besluiten om een provinciale inzet te leveren en het takenpakket uit te breiden. Zowel de grondwet als de provinciewet geven provincies deze mogelijkheid en wat de ChristenUnie betreft blijft dit zo. Ook bij de ruimtelijke indeling die nodig is om te voldoen aan de opgave om voldoende duurzame energie op land op te wekken, kan de Provincie zich inzetten.

Wat wil ChristenUnie Zeeland bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Nederland is als eenheidsstaat ontstaan vanuit de kracht en zelfstandigheid van de provincies. Provincies moeten die regionale autonomie voortdurend inhoud geven.	De Provincie pakt actief haar rol als uitvoerder van taken die door de rijksoverheid worden overgedragen naar de Provincie. Samenwerking met de andere provincies, waar dat nuttig is in IPO verband, wordt voortgezet. Zowel in de aansturing van het IPO als van BIJ-12 wordt erop toegezien dat nieuwe taken alleen samen worden opgepakt als dat effectiever is dan wanneer de Provincie dat zelfstandig doet.
De verantwoordelijkheid voor een groot aantal taken is verplaatst van het rijk naar de gemeenten. Het gemeentebestuur heeft veel vrijheid bij de uitvoering van deze taken. Provincies bevorderen de gemeentelijke beleidsvrijheid zoveel mogelijk.	De Provincie bemoeit zich met gemeenten waar dat volgens haar wettelijke taken nodig is, ondersteunt gemeenten door het delen van goede ervaringen en werkwijzen. Ingrijpen doet de Provincie pas wanneer dat noodzakelijk is en andere oplossingen niet of onvoldoende werken. OZO 15, de samenwerking tussen de Zeeuwse overheden, wordt verder ondersteund.
Samenwerking houdt niet op bij de grens, dat geldt voor een Provincie als Zeeland zeker. Samenwerking wordt ook over de landsgrens heen gezocht. De samenwerking moet wel duidelijke doelen kennen en een Zeeuws belang dienen.	De Provincie gaat actief internationale verbindingen aan, met voorrang voor de aangrenzende provincies in Vlaanderen.
De Provincie moet, ook op grond van de Omgevingswet, maximaal samenwerken met het waterschap in het belang van duurzaam waterbeheer.	Er wordt nog intensiever samengewerkt met het waterschap, onder andere door uitwisseling van menskracht.

12.3 Bestuursstijl

De ChristenUnie wil bij de Provincie Zeeland een houding die luisterend, samenwerkend, verbindend en integer is. Zij zorgt ervoor dat zij het vertrouwen van de burger verdient. Het provinciebestuur is het meest effectief in samenwerking met andere partijen. Belangrijk hierbij zijn de gemeenten, maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven, hogescholen en universiteiten en het Rijk. Het betekent ook dat de Provincie vaak zal participeren in netwerken om haar doelen te bereiken. Dit vraagt om transparantie en integriteit ten opzichte van de inzet en de te bereiken doelen. En om een duidelijke rolverdeling tussen het college van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

Ondermijning is een toenemend probleem, dat wij maximaal moeten tegengaan. Mensen die binnen het bestuur actief zijn, werken mee aan een goede screening. Daarnaast pleiten wij ervoor regelmatig aandacht te besteden aan dit onderwerp zodat we met Gedeputeerde Staten en Statenleden samen kijken naar ons eigen handelen en tevens weer bewustwording creëren voor de risico's van beïnvloeding van de besluitvorming door mensen/organisaties met andere belangen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De roeping van overheden, en dus de Provincie is om, in dienst van God, te zorgen voor een veilige leefomgeving en daarnaast de publieke samenleving te ontwikkelen.	De Provincie zowel in haar bestuurstaak als door het ambtelijk apparaat, stelt zich dienstbaar op naar de publieke samenleving.
De Provincie zoekt naar wegen om de betrokkenheid van,- en de samenwerking met burgers, bedrijven en organisaties te verbeteren.	<p>Er komt een breed en wettelijk geborgd uitdaagrecht van burgers richting de overheid. Burgers kunnen de provincies uitdagen door met een alternatief voorstel te komen voor de invulling van bepaalde publieke taken en het bijbehorende budget. De Provincie moet dit voorstel overnemen of beargumenteerd en in overleg met de Provinciale Staten verwerpen.</p> <p>De Provincie zet nieuwe participatie-methoden in waarmee de betrokkenheid van burgers effectief en zinvol wordt vergroot.</p> <p>De overheid is meer dan ooit medespeler in een netwerk-samenleving. Om die reden onderhoudt het provinciebestuur intensieve contacten met organisaties, bedrijven en instellingen die van belang zijn voor de provinciale samenleving en worden zij betrokken bij de beleidsbepaling.</p> <p>De Provincie treedt op als partner van de gemeente bij het op orde houden of krijgen van de financiële huishouding.</p>
Gemeenschappelijke regelingen zijn een manier om de samenwerking tussen overheden voor bepaalde taken vorm te geven. De democratische invloed op deze taken moet wel overeind blijven.	<p>In gemeenschappelijke regelingen dienen Provinciale Staten zelf een zienswijze op begrotingen en verantwoordingen in.</p> <p>Om bestuurders niet in de rol van zowel uitvoerder als controleur te manoeuvreren wordt het indienen van zienswijzen nooit gemandateerd aan het College.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De Provincie zet zich in om als overheid weerbaar te zijn tegen ondermijning, bevordert de integriteit van zowel haar bestuurders als ambtenaren en andere betrokken partijen. Zij is daarom ook transparant waar dat mogelijk is.	<p>De jaarlijkse integriteitsdag voor Provinciale Staten, Ge-deputeerde Staten en ambtenaren wordt voortgezet. Het integriteitsbeleid van de Provincie wordt tenminste eenmaal in de vier jaar geactualiseerd.</p> <p>Leden van Provinciale Staten committeren zich aan de integriteitsdoelstellingen van de Provincie en werken desgewenst mee aan nader onderzoek als dat op dit gebied nodig lijkt te zijn.</p> <p>Als de Provincie een band aangaat met derde partijen waarbij grotere geldbedragen, € 100.000 of meer, zijn gemoeid (denk aan subsidie of uitbestedingstrajecten) dan wordt altijd aandacht besteed aan de integriteit van deze partijen, bijvoorbeeld door toepassing van de wet Bibob.</p> <p>Ondermijning gaan we tegen. Daarin werkt de Provincie samen met andere overheden.</p> <p>Bij enige twijfel doen we onderzoek naar de herkomst van bezit.</p> <p>Waar mogelijk maakt de Provincie de doelstellingen van haar handelen meetbaar, ook voor subsidie trajecten, en is zij transparant over zowel het beoogde resultaat als het uiteindelijk behaalde resultaat.</p> <p>De Provincie is transparant en geeft daarom inzicht in geautomatiseerde processen en gebruik van algoritmes. De Provincie houdt van al haar werkzaamheden actief en controleerbaar bij welke algoritmes zij op basis van welke informatie voor welk doel gebruikt.</p>

12.4. Financiën

Het provinciebestuur houdt bij de uitvoering van beleid rekening met de beschikbare middelen. Waar mogelijk zal zij samen met haar partners afspraken maken over de financiering van het voorgestane beleid. Dat kan zijn door het aangaan van constructies die gezamenlijke financiering behelzen, of door (gezamenlijke) acties richting het Rijk of Europese subsidies. Ook kan de Provincie de regionale ontwikkeling of verduurzaming stimuleren door het beschikbaar stellen van alternatieve financiële instrumenten, zoals revolverende fondsen.

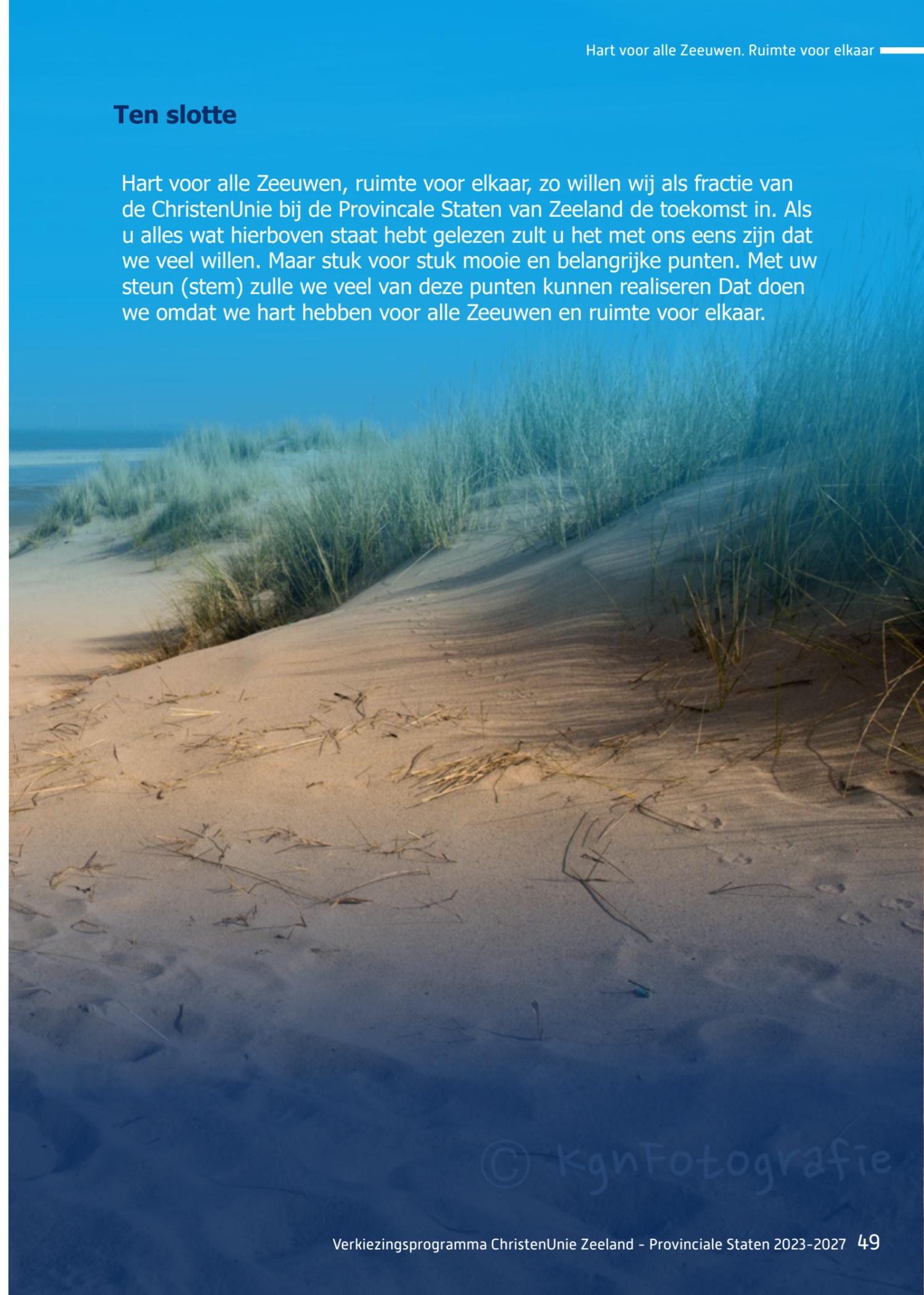
Te vaak ligt de nadruk bij het rapporteren over uitgaven op de wetmatigheid van deze uitgaven. Rapportage in hoeverre de met de uitgaven beoogde doelen ook worden bereikt zijn nodig en dragen bij aan de bewustwording dat de uitgaven, ook wanneer het Rijks- of Europees geld betreft, met een doel worden gedaan.

Om eigen beleid te kunnen voeren en een goede partner te zijn, is een open huishouding voor de Provincie essentieel.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>De rijksoverheid gaat rekeningrijden invoeren. Dat betekent dat de opcenten, het systeem waarbij de Provincie een deel van haar inkomen heeft uit de motorrijtuigenbelasting, de zogenaamde opcenten, vervallen. De Provincie gaat zorgvuldig om met deze verandering. De ChristenUnie is voorstander van een eigen belastinggebied voor de Provincie omdat dat recht doet aan de open huishouding van de Provincie. Een nieuw belastinggebied voorkomt stapeling van belasting.</p>	<p>De Provincie zorgt ervoor dat de invoering van de vervanging van de opcenten, niet leidt tot grotere belastingdruk.</p> <p>De Provincie organiseert de eventuele inning van de nieuwe provinciale belasting zo efficiënt mogelijk.</p> <p>De Provincie zorgt ervoor dat bewoners van de randgebieden niet extra zwaar worden getroffen bij de invoering van rekeningrijden.</p> <p>Bij de introductie zien we erop toe dat groepen burgers niet onnodig zwaar worden belast.</p>
<p>In haar financiële beleid en uitingen is de Provincie zo transparant en toegankelijk mogelijk. Zij houdt haar administratieve processen op orde en haar financiële positie gezond.</p>	<p>De Provincie zorgt jaarlijks voor een, voor de bewoners inzichtelijke en toegankelijke, begroting.</p> <p>De inspanningen om de begroting van de Provincie Zeeland nog inzichtelijker te maken, worden voortgezet.</p> <p>De ChristenUnie wil dat er een publieksversie van de begroting komt.</p> <p>In de begroting is een doelenboom opgenomen die duidelijk maakt aan welke maatschappelijke doelen de Provincie werkt. Aan de maatschappelijke doelen zijn programmadoelen gekoppeld die indicatoren hebben die passen bij de ontwikkeling van het programma.</p> <p>Bij het oppakken van taken die door de rijksoverheid worden overgedragen aan de Provincie stelt de Provincie zeker dat daarvoor voldoende middelen beschikbaar worden gesteld.</p> <p>De Provincie zorgt voor een jaarlijks structureel sluitende (meerjaren)begroting.</p>

Ten slotte

Hart voor alle Zeeuwen, ruimte voor elkaar, zo willen wij als fractie van de ChristenUnie bij de Provinciale Staten van Zeeland de toekomst in. Als u alles wat hierboven staat hebt gelezen zult u het met ons eens zijn dat we veel willen. Maar stuk voor stuk mooie en belangrijke punten. Met uw steun (stem) zulle we veel van deze punten kunnen realiseren Dat doen we omdat we hart hebben voor alle Zeeuwen en ruimte voor elkaar.

© KgnFotografie

Christen Unie

